

Ložové z Netky

Viktor GENTNER

Úvodem.

Tato studie o jednom rytířském rodu v českém prostředí neměla být pouhou kompilační hříčkou, z historických prací několika autorů a z poznatků genealogickoheraldických sbírek několika badatelů. Bylo záměrem této práce kritické srovnání pramenů z doby, co tento rod na českém území trval a pohled do koloritu doby zhruba tří století významných společenských přeměn. Síla protireformace a odpor protestantského smýšlení projevil se i na životě rodu Ložů.

V tomto bludišti politického tření se potácejí Ložové, kteří jsou sice katoličtí, ale rozhodně i se svými příbuzenskými rodinami podobných utilitativních názorů/ ne absolutně prohabsburští. Příbuzné rodiny se s Ložy sice někdy rozcházejí v perspektivních materialistických názorech, ale nezapomínají na různé vzájemné výpomoci a využívání pro rodinu výhodných typů. To ovšem by si zasloužilo zvláštní kritickou sociologickou analýzu.

Společný zájem na životě 18. století v Týnci nad Labem se archivářkou Marií Menclovou, /můj hlavně v usídlování se vysloužilých zaměstnanců kladrubského hřebčínu/ mne vedl ku shromáždění zásoby údajů o rodině Ložů z Netky, abych vyčerpel dostupné české prameny, i když jsou povětšinou popisovány vzájemně od sebe. Do pramenů jsou proto pojal sbírku Dobřenského, Doerovu a k ní se řadí Janovského, Jakubičky, Renze, Vratislavovu, Wunschwitzovu, Zeehovu, Kolář-Sedláčkovu Českomoravskou heraldiku, titulář Briekého z Licka /r.1534/, Faulknera z Fonkensteynu /r.1789/, Zibrtovu Bibliografii lit. čes. I, Berní ruly /zvl.prácheňský kraj I i II/, zemské desky a konečně pro prověření údajů i matrikv. Pozn.1/

V klidném prostředí městečka Týnce nad Labem /dříve zvaném též Týnice, Lebská Tejnice, Elbetinitz či dokonce Teynitz ad Albim i jinek/ usadil se r.1719 /24.ledna/na městském domě č.2, zvaném "Hrad", tehdejší představitel rodu Ložů Uroz, a Stat. rytíř Pan Antonín František Lož, který byl do té doby štelmistrem u sv.p. Heranta z Polžic. Pozn.2/. Pro sledování jeho rodu bylo možno studovat též listiny pestře variabilních původů z různých sbírek genealogickoheraldických badatelů.Tím byly obohaceny často strohé genealogické záznamy, neboť tento rytířský rod nebyl po vymření již dostatečně poutavý. Ovšem -

spíše jen jako hříčka - snažil jsem se analyzovat spojitost jména a původní profese rodu s přídomkem dle znakových figur a případným přízviskem.

Mimo jiné zajímavosti rodiny Logů - i když není tento rod tím unikátní - je obliba vesentního usídlování se a přesídlování do menších měst a zvláště městeček.

Podle autentických nejstarších pečeti a tří k tomu příslušajících podpisů členů rodiny na dokumentu z r.1640 přešel jsem nejen analyzu pečeti a původní jméno jako Loğ z Netky, i když se porůznu potkáváme se zápisem jména /nikdy nositelem, ale zapisovatelem/ v podobě koruptel jako např: Lok, Lock, Logk, Logg a s přídomkem: z Netiku, z Nittiku, z Nebtingku, von Netka, v. Netyk, v. Netik, v. Netink, v. Netig atd. atd. Tyto koruptely je nutné zamítnout, protože pocházejí ze špatného následku nebo zkresleného přenosu tohoto v Čechách kuriózního jména.

Podstatnými přínosy jsou archivní dokumenty sbírek Archivu Národního Musej v Praze označené písmenou H a Ch. Přitom jsem sledoval hlavní linii, která vedla do Týnce nad Labem, kde končí členkami rodu provdávajícími se za Melase a Stroa. Jenovský a Wunschwitz sledovali hlavní větev v Lipovicích a Vlášenicích, které jestliže uvedu, ponechám ve znění jejich autorů.

Původ jména, přídomku a původní sídlo.

Augustin Sedláček ve své Českomoravské heraldice II. č. str. 512 uvádí rod jako LOK z Nebky. Zřejmě nedopatření při provádění korektury, které se ale přenáší do několika prací pozdějších shromáždovatelů heraldickogenealogických sbírek. Znění Sedláčkovy state si uvedme zde doslovně pro případ, kdy bude potřeba se k ní vrátit.

"Antonín Ronfeldář L. z N. usadil se v polovici 16. stol. v Čechách a koupil 1566 Jehnědno; příjmení Ronfeldář, jež připomíná klénot jeho /ron = ostrva/ pak zavrhl. Erb té rodiny byl modrý štít a v něm dvě znamení, kteráž by se snadno měla s klíči, totiž dvě bílé žernovy s černou dírou a na každém přeporec se zlatou žerdí o třech plamenech, ke kraji obrácených, prostředním bílým a ostatních červených, přikrývala červená bílá a za klénot červená ostrva o dvou sucích, vždy jednom po straně. /Erbovník Salmovský, Jak.ob., Král na str. 367, též 366 podle chybné předlohy, Soupis Písecka na str. 237./"

Vratislav z Mitrovic uvádí ve své sbírce chované v ANM v Praze fond Ch, sloha 17, heslo Lok v. Nettik s datem 28.4. 1713 podle vyprávění člena rodu rytíře pana Ant.Fr.Ignáce L.z N. o příchodu rodu do Čech ze Slezska, kde byli původně Logové mlynáři. A popis získání erbu. V bližší neurčeném údobí, mušel se mlynář Log utkat s nepřitelem společně s lidmi ze mlýna proti přepadení. Vedli si hrdinně, mlynář ale přišel v šarvátce o 3 prsty. Ukofistil 6 nepřátelských vlajek. V uznání jeho hrdinství a zásluh byl obdařen erbem se dvěma mlynskými kameny, k nimž patří 6 vlaječek na dvou žerdích. Za ztracené 3 prsty dostal na helm klénot /prý/ v podobě korálového trsu

/doslovně píše Mitrovic eine Coralle/ s třemi výrůstky. Něco z toho vyprávění bude pravda, hodně asi přibásněno, aby si fantazie přišla na své, protože to barokní doba žádala. Jestliže však rytíř Log uvedl Mitrovicovi, že se rod přesídlil ze Slezska, naskytla se otázka, proč tomu tak bylo. Doba přesídlení odpovídá tehdejší situaci v mezinárodních vztazích na periferii českého království. K tomu pak se vrátíme dále.

V Sedláčkově popisu rodu Log si všimneme přízviska Ronfeldář, které vykládá v souvislosti s ostrví jako pro rod Ronoviců. V Ottově slovníku naučném XXI/951 se mluví v té souvislosti o názvech Ronov, Hronov. Jungmannův slovník II/390 takovou závislost nezná. Podle náznamu spojení s významem Feld, zdá se, že by bylo plodnější uchýlit se ku Grimmovu slovníku, kde najdeme mnoho významů slova ron / Grimm zásadně používá malých písmen i pro podstatná jména/. Tak ron znamená "nevzdělaný, hrubý", takže ve spojení se slovem Feld může to znamenati, že Log převzal pozemky pole i s polomy/ k obdělávání. Konečně příznivá těžba keramického jílu v novověku v Jehnědnu nasvědčuje na málkou nepřilíš úrodnou půdu. Mohlo by nás to zavést i k německému významu pro Loh /f./podle Grimma Sumpfwiese, sumpfige Stelle /=bažinatá louka, bažinaté místo/. Je možné mít za to, že v Jehnědnu mnoho takových míst bylo. Grimm jinak má doloženo mnoho použití slov ron v nářečích, která ale nebudeme citovat, protože s analyzovaným objektem nemají nic společného.

V tom, že vidí Sedláček v kletou ostrev se nemýlí. Mýlí se však výklad rodiny Logů v záznamu Mitrovicově. V detailech pečeti z roku 1640 je jasně vidět větev s třemi odětatými pahýly po větvích, jaké používají i dnes lovci ptáků, aby třeba na nich posedal dřevec /např. výr/, na kterého se potom vrhají ptáci z celého okolí.

Abychom toto zařízení doložili z dalších citací, uvedeme napřed Grimma, ve kterém stojí: /Deutsches Wörterbuch 8/ 1893/ Rohne /m.f. = Baumstamm /kmen stromu/ besonders umgefäelener, Windbruch /polom/. Takovýto výklad části přízviska by nás přivedl k povrchně přeloženému německému slovu. Velké německé slovníky, jako je Meyer a Brockhaus, které se s oblibou zabývají i heraldikou, nemají /s podivem/výklad slova Ron Rhon v u nás tradovaném překladu. Další hledání v Brockhausově slovníku nám však ukázalo zajímavé vysvětlení slova Ronne, Ronnkarn = Fangnetz s vysvětlením, že se jedná o síť k živému odchytu jestřábů a sokolů. Tedy pomocníků lovců. A zde nám přichází vysvětlení ve spojení se slovem Feld, že první nám známý Log v Čechách pěstoval na pozemcích odchyt loveckých ptáků. Že to v tomto kraji nebylo zvláštností, dokládá i název jiné - ale blízké - obce Čížové /chytání ptactva =čížba/. V dějinách města Písku Aug. Sedláčka, III.díl z r. 1913 píše se na str.24:"V Chřešřovicích byl dvůr poplužný, na němž také bylo provozováno lovcovství jako služba ku hradu píseckému. Týkalo se to /tuším/ lesův za Mlsky s těch, které byly u Vltavy. Dvůr ten, jehož nabyl Jan Radkovec z Mitrovic, k žádosti jeho osvobozen od lovcovství a manské služby / 8. 10.1479/ a tato převedena na dvorec sedlský v Jehnědíně, který měl Dušek Hubice a ten od té doby byl lovcím." Pozn.3.

Aug. Sedláček dále v témž díle na str.29-31 popisuje podrobně, jak manové na Písecku si v letech 1571 a 1572 káceli lesy a do Prahy nedodávali dřevo, vykládající si právo myslivosti a lovčovství též jako hospodaření s dřevem ve svůj prospěch. Totéž činil i Antonín Log z Netky/str.30 a 31/, Johanka Kekulová a další. "Antonín Log z Netky, jenž měl ves Jehnědno, koupiv si tu grunt sedlský spustil menství tudíž a střechy doškové schválně strhati dal. Sedě jen na gruntu sedlském sekal. Dne 4. října 1572 rozkázal sedlákům a čeledi, aby sekali, a když někteří mu pravili, že toho učiniti nechtějí, aby od Píseckých pobrání nebyli, on jim přece rozkázal, aby se nebáli. Vzav k sobě dvě ručnice šel s nimi do lesův a neodešel, až posekali 92 dřeva jedlová a 8 sosnových a třetí den vše ovezl k dělání hrady okolo sadův."

Vznik jména Log můžeme po sondě do filologických pramenů určit jako příjmení z povolání a to v návaznosti na Sedláčekem uváděné přízvisko prvého v Čechách usazeného Loga Ronfeldáře. Ve Slovníku Grimm: Deutsches Wörterbuch 6/1893 je uvedeno heslo Loge /f/ = Hinterhalt /léčka, záloha, nástraha/ pozdější tvar ve stř. hor. němčině Loge. Grimm uvádí i vazbu: "... und im og underlosz uff allen orten logen legen...". Dále si připomenme, že i existující název místa / v jiné souvislosti / Logau /česky Logov/ v rozloženém tvaru Log-su znamená louka s nástrahami, léčkami a uvidíme, že i jako s tenaty. Zde pak platí Logau na přídomek Jiříka Loga z Logau, o kterém ví Tytulář Faulknera z Fonkenstaynu roku 1589.

Původ přídomku "z Netky" budeme analyzovat po určení místa dřívějšího pobytu. Pro přesídlení ze Slezska je nutné také vydedukovati, proč tomu tak bylo. Doba přesídlení odpovídá tehdejší situaci v mezinárodních vztazích na periferii českého království, kde se střetávaly zájmy habsburské se zájmy braniborskými a tím vzniklé nejistoty obyvatelstva. Viz v heraldické fabuli střet útočníků při přepadu Logova mlýna. Dohná Slezsko patřilo od r. 1506 do sféry vlády českých Jagelonců po povolání Zikmunda na polský trůn. Byl to ve Slezsku král Vladislav /1506 - 1516/ a po něm Ludvík /1516 - 1526/, jehož sestru měl za manželku nástupce Ludvíka ve vládě, habsburský Ferdinand I./1526 - 1564/. V této době se šířila lutheránská víra dále na východ, tj. na území českého a polského království. Při tom docházelo k formování některých skupin které kladly důraz na výklad určitých pasáží písma. Toto názorové kvešení bylo usměrnováno některými teoretiky a naprosto poctivými úmysly, leč někteří nahodilci lid jen oblužovali ku svému prospěchu, jako např. Gabriel Scherding a pod. V extrémních případech některé skupiny lidí prodali doma veškerý majetek a vydali se na pochod do jiných zemí, kde hledali svatější život. Nakonec se pak ale vraceli zpět do úplné bída.

Dohady o důvodech přesídlení Loga do Čech mohou mít dvojí směr, anebo oba dohromady. Především, byl-li dle mnohých znaků, katolíkem, naskytá se mu snaha uchýlit se doprostřed ochrany katolického vladaře. Zadruhé podle politického historického faktu, území kde Log sídlil mohlo být sporné příslušnosti do mocenské sféry. A to ukazuje na pohraniční oblast. Za náboženské protikatolické situace v Braniborách, kde v osobě vladaře hohenzollernského Joachima II. /1535 - 1571/,